

Facultade de Ciencias da Educación

Presentación da Facultade

A Facultade de Educación é a escola de escolas: unha institución pública ao servizo de todas as persoas interesadas na mellora continua da educación e dos servizos sociais. Trátase dun centro universitario que se asenta sobre a historia dos centros de formación de mestres/as, educadores/as sociais e traballadores/as sociais, pero tamén sobre a historia do ensino e dos servizos sociais.

É unha facultade, polo tanto, que tenta incorporar todos os medios técnicos posibles, pero sen renunciar a un pasado que se constrúe sobre o esforzo colectivo dos profesionais e da cidadanía.

Os cambios respecto ao presente son considerables. Pero hai algo que unha facultade de educación debe contribuír a que se manteña: o espírito solidario dos veciños/as e a percepción da escola como propia, como asunto da comunidade.

Agardo que as persoas que elixen esta facultade para realizar os seus estudos teñan esa mentalidade de pertenza a un grupo que constrúe o futuro colectivo da educación e dos servizos sociais.

A oferta educativa para o próximo curso 2013-2014 no Centro é:

Catro títulos de Grao:

- GRADO EN EDUCACIÓN INFANTIL
- GRADO EN EDUCACIÓN PRIMARIA
- GRADO EN EDUCACIÓN SOCIAL
- GRAO EN TRABALLO SOCIAL

Catro títulos de Máster:

- Master en Dificultades de Aprendizaxe e procesos cognitivos
- Master en Intervención Multidisciplinar na Diversidade en Contextos Educativos
- Master en Investigación Psicosocioeducativa con Adolescentes en Contextos Escolares
- Master en Profesorado de Secundaria Obrigatoria, Bacharelato, Formación Profesional e Ensino dos Idiomas (especialidades de Orientación, Xeografía, Historia, Humanidades, Matemáticas e Tecnoloxía) Por outra banda, durante os últimos anos, a Facultade de Empresariais e Turismo, potenciou, de forma considerable a participación dos estudantes en programas de mobilidade.

Para obter máis información visita a nosa páxina web

<http://webs.uvigo.es/educacion-ou/web/index.php>

Equipo Decanal

O Equipo Decanal está composta polos seguintes membros:

Decana:

D.ª Mercedes Suárez Pazos

Vicedecanos/as:

D. Ramón Ángel Fernández Sobrino
Dª María del Mar García Señorán
D. Xosé Manuel Cid Fernández
D.ª María del Pino Díaz Pereira

Secretario:

D. Antonio González Fernández

Localización**LOCALIZACIÓN DA FACULDADE.****Dirección postal:**

Facultade de Ciencias da Educación

R/. Doctor Temes, s/n 32004 Ourense

A Facultade de Ciencias da Educación atópase no denominado Edificio Facultades ou Edificio de Ferro, contando ademais con outros espazos docentes situados nos pavillóns 1 e 2.

Directorio telefónico:

Conserxería: 988 387 101

Secretaría alumnado Graos : 988-387-168, 98- 387-194, 988-36-890

Secretaría alumnado Mestrados: 988 368 893

Decanato: 988-387-159

Correo electrónico:

Secretaría alumnado: secexbo@uvigo.es

Secretaría Decanato: sdexbo@uvigo.es

Grao en Educación Infantil

Materias**Curso 4**

Código	Nome	Cuadrimestre	Cr.totais
005G110V01908	Aspectos didácticos e organizativos da educación especial	2c	6
005G110V01909	Bases pedagógicas da educación especial	2c	6
005G110V01910	Didáctica da relixión católica	2c	6
005G110V01911	Didáctica das matemáticas para a educación infantil	2c	6
005G110V01912	Xogo na educación infantil	2c	6
005G110V01981	Prácticas externas: Practicum	An	48
005G110V01991	Traballo de Fin de Grao	2c	6

DATOS IDENTIFICATIVOS**Aspectos didácticos e organizativos da educación especial**

Materia	Aspectos didácticos e organizativos da educación especial			
Código	O05G110V01908			
Titulación	Grao en Educación Infantil			
Descritores	Creditos ECTS	Sinale	Curso	Cuadrimestre
	6	OP	4	2c
Lingua de impartición	Castelán			
Departamento	Didáctica, organización escolar e métodos de investigación			
Coordinador/a	Cid Sabucedo, Alfonso			
Profesorado	Cid Sabucedo, Alfonso			
Correo-e	acid@uvigo.es			
Web				
Descrición xeral	O título desta materia é orixinario do Título de Mestre, especialidade de educación Especial, aprobada polo Real Decreto 1440/1991 (*B.Ou.E., DE 11 de outubro). Tamén son orixinarios os seus contidos. Ambas, materia e contidos, son recuperados como materia *optativa para o Grao de Educación Infantil. Na Mención de Educación Especial. Dáse a circunstancia de que esta mención no citado Grao é %ou201*Cúnico%ou201D nas 50 Universidades españolas que imparten este título. Con ela trataríase de acceder ao coñecemento dos modelos didácticos e organizativos relacionados coas *NNEE.			

Competencias de titulación

Código	
A1	Coñecer os obxectivos, contidos curriculares e criterios de avaliación da Educación Infantil
A2	Capacitar os docentes para que aprendan a promover e facilitar as aprendizaxes na primeira infancia, desde unha perspectiva globalizadora e integradora das diferentes dimensións cognitiva, emocional, psicomotora e volitiva
A3	Deseñar e regular espazos de aprendizaxe en contextos de diversidade que atendan ás singulares necesidades educativas dos estudantes, á igualdade de xénero, á equidade e ao respecto aos dereitos humanos
A4	Proporcionar ás alumnas e aos alumnos recursos para fomentar a convivencia na aula e fóra dela e abordar a resolución pacífica de conflitos. Saber observar sistematicamente contextos de aprendizaxe e convivencia e saber reflexionar sobre eles
A5	Promover estratexias adecuadas para que na súa futura práctica docente as alumnas e alumnos poidan reflexionar en grupo sobre a aceptación de normas e o respecto aos demais. Promover a autonomía e a singularidade de cada estudante como factores de educación das emocións, os sentimentos e os valores na primeira infancia
A6	Coñecer a evolución da linguaxe na primeira infancia, saber identificar posibles disfuncións e velar pola súa correcta evolución. Abordar con eficacia situacións de aprendizaxe de linguas en contextos multiculturais e multilingües. Expresarse oralmente e por escrito e dominar o uso de diferentes técnicas de expresión
A9	Coñecer a organización das escolas de educación infantil e a diversidade de accións que comprende o seu funcionamento. Asumir que o exercicio da función docente debe perfeccionarse e adaptarse aos cambios científicos, pedagóxicos e sociais ao longo da vida
A11	Reflexionar sobre as prácticas de aula para innovar e mellorar o labor docente Adquirir hábitos e destrezas para a aprendizaxe autónoma e cooperativa e promovela nos estudantes
B1	Capacidade de análise e síntese
B2	Capacidade de organización e planificación
B5	Coñecemento de informática
B6	Capacidade de xestión da información
B7	Resolución de problemas
B8	Toma de decisións
B9	Traballo en equipo
B13	Razoamento crítico
B14	Compromiso ético
B18	Liderado
B19	Coñecemento doutras culturas e costumes
B21	Motivación pola calidade

Competencias de materia

Resultados previstos na materia	Resultados de Formación e Aprendizaxe	
A1 Coñecer os obxectivos, contidos curriculares e criterios de avaliación da Educación Infantil	A1	B1

A2 Capacitar aos docentes para que aprendan a promover e facilitar as aprendizaxes na primeira infancia, desde unha perspectiva *globalizadora e integradora das diferentes dimensións cognitiva, emocional, *psicomotora e *volitiva	A2	B1 B2
A3 Diseñar e regular espazos de aprendizaxe en contextos de diversidade que atendan ás singulares necesidades educativas dos estudantes, á igualdade de xénero, á equidade e ao respecto aos dereitos humanos	A3	B2
A4 Proporcionar ás alumnas e aos alumnos recursos para fomentar a convivencia na aula e fóra dela e abordar a resolución pacífica de conflitos. Saber observar sistematicamente contextos de aprendizaxe e convivencia e saber reflexionar sobre eles	A4	B7 B8
A5. Promover estratexias adecuadas para que na súa futura práctica docente as alumnas e alumnos poidan reflexionar en grupo sobre a aceptación de normas e o respecto aos demais. Promover a autonomía e a singularidade de cada estudante como factores de educación das emocións, os sentimentos e os valores na primeira infancia	A5	B8 B9
A6. Coñecer a evolución da linguaxe na primeira infancia, saber identificar posibles disfuncións e velar pola súa correcta evolución. Abordar con eficacia situacións de aprendizaxe de linguas en contextos multiculturais e multilingües. Expresarse oralmente e por escrito e dominar o uso de diferentes técnicas de expresión	A6	B1 B6
A7 Coñecer as implicacións educativas das tecnoloxías da información e a comunicación e, en particular, da televisión na primeira infancia		B5
A8 Coñecer fundamentos de dietética e hixiene infantís. Coñecer fundamentos de atención prematura e as bases e desenvolvemento que permiten comprender os procesos psicolóxicos, de aprendizaxe e de construción da personalidade na primeira infancia		B6 B8
A9 Coñecer a organización das escolas de educación infantil e a diversidade de accións que comprende o seu funcionamento. Asumir que o exercicio da función docente debe perfeccionarse e adaptarse aos cambios científicos, pedagóxicos e sociais ao longo da vida	A9	B8 B9 B18
A10 Actuar como orientador de pais e nais en relación coa educación familiar no período 0-6 e dominar habilidades sociais no trato e relación coa familia de cada estudante e co conxunto das familias		B14 B18 B19
A11 Reflexionar sobre as prácticas de aula para innovar e mellorar o labor docente. Adquirir hábitos e destrezas para a aprendizaxe autónoma e cooperativa e promovelos nos estudantes	A11	B13 B21
A12 Comprender a función, as posibilidades e os límites da educación na sociedade actual e as competencias fundamentais que afectan os colexios de educación infantil e aos seus profesionais. Coñecer modelos de mellora da calidade con aplicación aos centros educativo		B1 B6 B7 B13 B14

Contidos

Tema

1. O contexto da Educación Especial.	1.1. Principios reguladores da educación especial.
2. Modalidades didácticas para a atención ás necesidades educativas especiais.	1.2. Principais necesidades educativas específicas.
3. Modalidades organizativas para a atención ás necesidades educativas específicas.	2.1. As Adaptacións do Currículo nos diferentes Niveis Curriculares.
4. Os profesionais da Educación Especial.	3.1. Estrutura organizativa para atender a diversidade.
5. A organización de recursos materiais en Educación Especial.	4.1.- O docente de Educación Especial. A súa formación e sentido actual
6. A Familia e a comunidade educativa como axentes de integración.	5.1.- A estrutura da Escola para atender ás *NNEE
	5.2.- Materiais específicos para atender as *NNEE
	6.1. A relación familia escola

Planificación

	Horas na aula	Horas fóra da aula	Horas totais
Sesión maxistral	7	21	28
Seminarios	14	28	42
Titoría en grupo	11	16.5	27.5
Traballos de aula	14	28	42
Actividades introdutorias	2	3	5
Probas de resposta curta	2	4	6

*Os datos que aparecen na táboa de planificación son de carácter orientador, considerando a heteroxeneidade do alumnado.

Metodoloxía docente

Descrición

Sesión maxistral	A través desta metodoloxía farase a presentación dos temas lóxicamente estruturados coa finalidade de facilitar información organizada seguindo criterios adecuados á finalidade dos mesmos. Consistirá na exposición verbal por parte do profesor dos contidos da organización escolar. Así mesmo, esta metodoloxía é propicia para a participación dos estudantes a través da formulación/contestación de preguntas, exposición de puntos de vista, etc. COMPUTAN NA AVALIACIÓN CONTINUA.
Seminarios	A través dos seminarios abordaranse temas específicos, que permitan profundar os contidos da materia. É dicir, utilizaranse como complemento das clases teóricas. COMPUTAN NA AVALIACIÓN CONTINUA
Titoría en grupo	A través delas o profesor facilitará e orientará aos estudantes no seu proceso formativo, tanto en aspectos relativos á materia ou ao proceso de aprendizaxe. COMPUTAN NA *EVALUACION CONTINUA
Traballos de aula	Nos traballos de aula os estudantes, de forma individual ou en grupos, realizarán proxectos supervisados polo profesor. COMPUTAN NA AVALIACIÓN CONTINUA
Actividades introductorias	Esta sesión servirá para presentarlle aos estudantes a materia: competencias, contidos, planificación, metodoloxía, atención personalizada, avaliación e bibliografía

Atención personalizada

Metodoloxías	Descrición
Titoría en grupo	Durante a realización das metodoloxías de titoría, estudo de casos e realización de proxectos, os mesmo que durante a realización de portafolios/dossieres e traballos; é dicir, durante o tempo en que se realizan estas actividades prestarase a atención adecuada aos estudantes ao obxecto de atender e resolver as súas dúbidas referidas á materia de organización do centro escolar.

Avaliación

	Descrición	Cualificación
Sesión maxistral	Como actidat evaluadora ten por obxecto avaliar as actividades e tarefas realizadas durante a súa execución. Para iso terase en conta a asistencia e a participación dos estudantes	25 Hasta el 25
Seminarios	Na avaliación desta actividade terase en conta a busca de documentación, lecturas e intervencións realizadas	20 Hasta el 20
Titoría en grupo	Durante a realización das tutorías en grupo aténdese ao estudante na súa aprendizaxe segundo os seus perfís diferenciados e individualizados. No seu desenvolvemento realizarase unha avaliación continúa e formativa utilizando os procedementos de: Observación (rexistros, listas de control, etc.).	15 Hasta el 15
Traballos de aula	Na avaliación dos traballos de aula teranse en conta os seguintes criterios: 1º.- Aspectos formais (15%) 2º.- Calidade de/os traballos (70%) 3º.- Exposición oral e resposta ás preguntas expostas (15%)	20 Hasta el 20
Probas de resposta curta	A través destas probas preténdese constatar a precisión conceptual e terminolóxica dos aspectos relativos á INNOVACION E INVESTIGACIÓN DIDÁCTICA: Neste tipo de exames cada pregunta curta ten unha puntuación individual, a suma destas preguntas reflicte a puntuación do exame. Para aprobar a MATERIA é necesario obter, polo menos o 60% de de a devandita puntuación	20

Outros comentarios sobre a Avaliación

La nota final de la materia tiene de los componentes:

1º.- La puntuación/es obtenida por el trabajo realizado durante el curso (EVALUACIÓN CONTINUA)

2º.- La calificación obtenida en la PRUEBA DE RESPUESTA CORTA (examen)

Sí bien, para superar la materia la nota de el examen tiene que ser, como mínimno, un 60% de el valor de la misma

En el caso de superar la materia en la primera convocatoria, la nota de la EVALUACIÓN CONTINUA se mantendrá para la segunda convocatoria.

Bibliografía. Fontes de información

Carbonell, R. (2009). Educación Especial en europa. Valencia. Tirant o Blanch.

Cid, A.; Domínguez, E e Pérez, A. (2007). Modelo político educativo para a atención ás necesidades educativas especiais en Galicia. Santiago de Compostela: Tórculo.

- Grau, C. (1998). Educación especial: da integración á educación inclusiva. Valencia: Promolibro.
- Puigdemívol, I. (1999). A educación especial na escola integrada. Barcelona. Graó.
- Soa, T. e López, N. (1998). Aspectos didácticos e organizativos da educación especial. Granada: Grupo Editorial Universitario.
- Zabalza, M. (Dir.) (2003). A educación especial en Galicia. Análise da situación actual e propostas de futuro. Santiago de Compostela: Unidixital.
- Zabalza, M. e Cid, A. (2004). Integración escolar en Galicia. Aspectos curriculares da resposta á diversidade, vistos polos directores de centros escolares. Ciencias da Educación, 200:375-395.
- Zabalza, M. e Cid, A. (2004). Integración escolar: aspectos organizativos para a atención aos alumnos con necesidades educativas especiais na comunidade autónoma de Galicia vista polos directores de centros escolares. Ensino, 22:237-261.

Recomendacións

DATOS IDENTIFICATIVOS**Bases pedagógicas da educación especial**

Materia	Bases pedagógicas da educación especial			
Código	O05G110V01909			
Titulación	Grao en Educación Infantil			
Descritores	Creditos ECTS	Sinale	Curso	Cuadrimestre
	6	OP	4	2c
Lingua de impartición	Galego			
Departamento	Didáctica, organización escolar e métodos de investigación			
Coordinador/a	González Fontão, María del Pilar			
Profesorado	González Fontão, María del Pilar			
Correo-e	mpfontao@uvigo.es			
Web				
Descrición xeral	A materia de Bases Pedagógicas da Educación Especial é optativa de 4º curso no plan de estudos da titulación de Grao de Educación Infantil, polo que trata de complementar a formación sobre a conceptualización do eido educativo que trata e dos suxeitos con necesidades específicas de apoio educativo. No mesmo senso, o manexo de recursos e instrumentos dende o punto de vista científico e funcional, a interiorización de pautas de intervención educativas máis idóneas para compensar as características educativas destes suxeitos e as tomas de decisións en relación coa atención á diversidade, van ser os aspectos esenciais que se traballarán nesta materia. A finalidade da atención á diversidade é proporcionar a todo o alumnado unha educación axeitada ás súas características e necesidades. No plano pedagógico implica a necesidade de articular unha actuación didáctica que permita atender simultaneamente e con eficacia a uns alumnos que se van diferenciando progresivamente como resultado da propia escolaridade, dos contextos persoais e familiares así como dos intereses que se manifesten en distintos momentos evolutivos. Consideramos que o mestre de Educación Infantil debe dominar unha serie de competencias de tipo conceptual, procedimental e actitudinal para realizar unha correcta resposta educativa sobre os distintos tipos de necesidades específicas de apoio educativo nunha escola inclusiva. Requírese unha formación específica en aspectos fundamentais da nova educación inclusiva fundamentada nos principios de igualdade e equidade para todo o alumnado, para que teñan as mesmas oportunidades de aprendizaxe e as mesmas posibilidades de desenvolvemento das súas capacidades en igualdade de condicións.			

Competencias de titulación

Código	
A1	Coñecer os obxectivos, contidos curriculares e criterios de avaliación da Educación Infantil
A2	Capacitar os docentes para que aprendan a promover e facilitar as aprendizaxes na primeira infancia, desde unha perspectiva globalizadora e integradora das diferentes dimensións cognitiva, emocional, psicomotora e volitiva
A3	Deseñar e regular espazos de aprendizaxe en contextos de diversidade que atendan ás singulares necesidades educativas dos estudantes, á igualdade de xénero, á equidade e ao respecto aos dereitos humanos
A4	Proporcionar ás alumnas e aos alumnos recursos para fomentar a convivencia na aula e fóra dela e abordar a resolución pacífica de conflitos. Saber observar sistematicamente contextos de aprendizaxe e convivencia e saber reflexionar sobre eles
A5	Promover estratexias adecuadas para que na súa futura práctica docente as alumnas e alumnos poidan reflexionar en grupo sobre a aceptación de normas e o respecto aos demais. Promover a autonomía e a singularidade de cada estudante como factores de educación das emocións, os sentimentos e os valores na primeira infancia
A9	Coñecer a organización das escolas de educación infantil e a diversidade de accións que comprende o seu funcionamento. Asumir que o exercicio da función docente debe perfeccionarse e adaptarse aos cambios científicos, pedagógicos e sociais ao longo da vida
A11	Reflexionar sobre as prácticas de aula para innovar e mellorar o labor docente Adquirir hábitos e destrezas para a aprendizaxe autónoma e cooperativa e promovela nos estudantes
A12	Comprender a función, as posibilidades e os límites da educación na sociedade actual e as competencias fundamentais que afectan aos colexios de educación infantil e aos seus profesionais. Coñecer modelos de mellora da calidade con aplicación aos centros educativos
B1	Capacidade de análise e síntese
B2	Capacidade de organización e planificación
B5	Coñecemento de informática
B6	Capacidade de xestión da información
B7	Resolución de problemas
B8	Toma de decisións
B9	Traballo en equipo
B10	Traballo nun contexto internacional
B11	Habilidades nas relacións interpersoais

B12	Recoñecemento da diversidade e multiculturalidade
B13	Razoamento crítico
B14	Compromiso ético
B15	Aprendizaxe autónoma
B16	Adaptación a novas situacións
B21	Motivación pola calidade

Competencias de materia

Resultados previstos na materia	Resultados de Formación e Aprendizaxe	
Adquirir os coñecementos básicos dos aspectos educativos do alumnado con necesidades específicas de apoio educativo e comprender os distintos discursos ideolóxicos e teóricos que sustentaron a Educación Especial como práctica educativa (da segregación á inclusión)	A1 A2	B1 B6 B9 B12 B14
Analizar os diversos modelos de escolarización para os alumnos/as con necesidades específicas de apoio educativo, atendendo ós seus déficits e necesidades.	A3 A11	B1 B2 B6 B7 B9 B12 B13 B14 B15 B16
Conceptualizar, analizar e describir as variables implicadas nos procesos de E-A, así como a súa posible incidencia nas diversas alteracións do mesmo.	A2 A9	B1 B2 B6 B7 B8 B9 B12 B13 B14 B16
Desenvolver actitudes positivas cara as persoas con discapacidade, dende unha perspectiva de normalización e integración.	A3 A11 A12	B12 B14
Adquirir unha actitude responsable, como futuro docente, na educación dos discentes atendendo ás súas necesidades específicas utilizando estratexias de comunicación, interacción e de traballo en equipo interprofesional para afrontar a ensinanza en contextos de diversidade.	A3 A11 A12	B9 B11 B12 B14 B16 B21
Coñecer e deseñar respostas educativas segundo os modelos teóricos básicos de resposta á diversidade na aula e centro empregando actitudes positivas cara o alumnado con necesidades específicas de apoio educativo.	A1 A2 A3 A5 A9 A11	B1 B2 B6 B7 B8 B9 B12 B13 B14
Comprender a natureza e problemas didácticos, organizativos e formativos que afectan á educación cando se enfronta a situacións de diversidade, desigualdade e heteroxeneidade.	A1 A3 A5 A9 A11 A12	B2 B7 B8 B9 B12 B13
Coñecemento e aplicación axeitada de instrumentos de identificación de necesidades específicas de apoio educativo e intervencións máis usuais no campo da Educación Especial, así como as estratexias psicopedagóxicas máis axeitadas en cada caso.	A2 A3 A5	B2 B7 B8 B9 B12 B15

Coñece-los recursos do sistema educativo para dar resposta ás necesidades específicas de apoio educativo.	A2	B1
	A3	B2
	A4	B5
	A5	B6
	A11	B7
		B8
		B9
		B10
		B11
		B12
		B13
		B14

Contidos

Tema	
Bloque I.	1. Panorama actual da Educación Especial: enfoques.
Bases conceptuais e marcos de actuación	2. Lexislación e atención á diversidade: estrutura do sistema educativo.
	3. Resposta ás necesidades educativas desde o currículo: adaptacións curriculares de centro e de aula.
	4. Adaptacións individuais do currículo (A.C.I./A.C.)
Bloque II.	5. As necesidades educativas referidas as dificultades de aprendizaxe.
Procesos de intervención en persoas con necesidades educativas	6. As necesidades educativas referidas a situacións de desvantaxe educativa.
	7. As necesidades educativas referidas as altas capacidades.
	8. As necesidades educativas referidas o retraso mental.
	9. As necesidades educativas referidas as dificultades visuais.
	10. As necesidades educativas referidas as dificultades auditivas.
	11. As necesidades educativas referidas as dificultades motóricas.
	12. As necesidades educativas referidas as dificultades psíquicas e conductuais.

Planificación

	Horas na aula	Horas fóra da aula	Horas totais
Foros de discusión	0	4	4
Presentacións/exposicións	3	0	3
Titoría en grupo	3	6	9
Estudo de casos/análises de situacións	20	0	20
Sesión maxistral	15	30	45
Traballos de aula	10	0	10
Traballos e proxectos	0	30	30
Probas de tipo test	2	0	2
Estudo de casos/análise de situacións	0	15	15

*Os datos que aparecen na táboa de planificación son de carácter orientador, considerando a heteroxeneidade do alumnado.

Metodoloxía docente

	Descrición
Foros de discusión	Actividade desenvolvida nun contorno virtual na que se debaten temas diversos relacionados co ámbito académico e/ou profesional
Presentacións/exposicións	Exposición por parte do alumnado ante o docente e/ou un grupo de estudantes dun tema sobre contidos da materia ou dos resultados dun traballo, exercicio, proxecto... Pódese levar a cabo de maneira individual ou en grupo.
Titoría en grupo	Entrevistas que o alumno mantén co profesorado da materia para asesoramento/desenvolvemento de actividades da materia e do proceso de aprendizaxe.
Estudo de casos/análises de situacións	Análises dun feito, problema ou suceso real coa finalidade de coñecelo, interpretalo, resolvelo, xerar hipóteses, contrastar datos, reflexionar, completar coñecementos, diagnosticalo e adestrarse en procedementos alternativos de solución.
Sesión maxistral	Exposición por parte do profesor dos contidos sobre a materia obxecto de estudo, bases teóricas e/ou directrices dun traballo, exercicio ou proxecto a desenvolver polo estudante.
Traballos de aula	O estudante desenvolve exercicios ou proxectos na aula baixo as directrices e supervisión do profesor. O seu desenvolvemento pode estar vinculado con actividades autónomas do estudante.

Atención personalizada

Metodoloxías	Descrición
Titoría en grupo	Entrevistas que o alumno mantén co profesorado da materia para asesoramento/desenvolvemento de actividades da materia e do proceso de aprendizaxe. O estudante ou o grupo presenta o resultado obtido na elaboración do programa a desenvolver sobre a temática da materia, ou mesmo formula cuestións sobre os atrancos que poden xurdir durante o proceso
Probas	Descrición
Traballos e proxectos	Entrevistas que o alumno mantén co profesorado da materia para asesoramento/desenvolvemento de actividades da materia e do proceso de aprendizaxe. O estudante ou o grupo presenta o resultado obtido na elaboración do programa a desenvolver sobre a temática da materia, ou mesmo formula cuestións sobre os atrancos que poden xurdir durante o proceso

Avaliación		
	Descrición	Cualificación
Foros de discusión		5
	Actividade desenvolvida nun medio virtual na que se debaten temas diversos relacionados co ámbito académico e/ou profesional.	
Presentacións/exposicións		10
	Exposición por parte do alumnado ante o docente e/ou un grupo de estudantes dun tema sobre contidos da materia ou dos resultados dun traballo, exercicio, proxecto... Pódese levar a cabo de maneira individual ou en grupo.	
Traballos de aula		15
	O estudante desenvolve exercicios ou proxectos na aula baixo as directrices e supervisión do profesor. Pode estar vinculado o seu desenvolvementos con actividades autónomas do estudante.	
Traballos e proxectos		20
	O estudante presenta o resultado obtido na elaboración dun documento sobre a temática da materia, na preparación de seminarios, investigacións, memorias, ensaios, resumos de lecturas, conferencias, etc. Pódese levar a cabo de maneira individual ou en grupo, de forma oral ou escrita	
Probas de tipo test		30
	Probas para avaliación das competencias adquiridas que inclúen preguntas pechadas con diferentes alternativas de resposta (verdadeiro/falso, elección múltiple, emparellamento de elementos...). Os alumnos seleccionan unha resposta entre un número limitado de posibilidades.	
Estudo de casos/análise de situacións		20
	Proba na que se presenta unha situación ou problemática xa dada ou que pode darse, partindo dos diferentes factores involucrados, a análise dos antecedentes, condicións, da situación, etc.	

Outros comentarios sobre a Avaliación

Nota: As cualificacións do cadro precedente aparecen expresadas en porcentaxes

AVALIACIÓN ALUMNADO PRESENCIAL

Para superar a materia será necesario, acadar como mínimo o 50% da puntuación nas seguintes probas:

1. Traballos e proxectos + presentacións/exposicións (Necesario obter un mínimo de 1,5 puntos)
2. Estudo de casos/análise de situacións (Necesario obter un mínimo de 1 punto)
3. Proba tipo test modalidade A (Necesario obter un mínimo de 1,5 puntos)
4. Traballos de aula+Foro de discusión (Necesario obter como mínimo 1 punto)

Son criterios sumativos entre sí e nunca se poderá sumar se nalgún deles non se conquiere o mínimo establecido.

AVALIACIÓN ALUMNADO NON PRESENCIAL:

A avaliación deste alumnado farase de igual xeito que a do alumnado presencial, agás nas probas de Traballos de aula e presentacións/exposicións, sendo incrementada a puntuación correspondente destas á do tipo Test. É dicir, para superar a materia haberá que acadar como mínimo o 50% da puntuación nas seguintes probas:

1. Traballos e proxectos (necesario obter un mínimo de 1 punto)
2. Estudo de casos/análise de situacións (necesario obter un mínimo de 1 punto)
3. Proba tipo test modalidade B (necesario obter un mínimo de 2,75)
4. Foro de discusión (necesario obter un mínimo de 0,25)

Son criterios sumativos entre sí e nunca se poderá sumar se nalgún deles non se consegue o mínimo establecido.

IMPORTANTE:

-Todos os alumnos/as que non acaden unha asistencia aproximada a un 70%-80% das clases teórico-prácticas, pasarán automaticamente á forma de avaliación non presencial.

--A fórmula a aplicar na proba tipo test será: $P = A - (E/n - 1)$, onde P=puntuación, A= acertos, E=erros, n=nº de alternativas de resposta. Haberá 3 alternativas de resposta, sendo só unha delas a correcta.

-As actividades teóricas e prácticas poderán ser realizadas polo alumnado asistencial individualmente ou en grupo (máximo de 4-6). O alumnado non asistencial realizará as actividades de xeito individual.

SEGUNDA CONVOCATORIA (XULLO):

Conservaranse as cualificacións das probas superadas en xuño, tendo que examinarse só das partes non superadas.

Bibliografía. Fontes de información

AINSCOW, M. (2001). *Desarrollo de escuelas inclusivas: Ideas, propuestas y experiencias para mejorar las instituciones escolares*. Madrid: Narcea.

AYALA, C.I. y GALVE, J.L (2001), *Evaluación e Informes psicopedagógicos (3 Vols)*. Madrid: CEPE

CABRERIZO, J. y RUBIO, M.J. (2007). *Atención a la diversidad*. Madrid: Pearson-PrenticeHall.

DEUTSCH-SMITH, D. (2007). *Bases psicopedagógicas de la educación especial: enseñando en una época de oportunidades*. Pearson Alhambra

ESSOMBA, M.A. (2008). *10 ideas clave. La gestión de la diversidad cultural en la escuela*. Barcelona: Graó

GALVE MANZANO, J.L.(COORD.)(2008). *Evaluación e Intervención Psicopedagógica en contextos educativos (Vol. I y II). Estudio de casos*, Madrid: EOS.

GARCÍA GONZÁLEZ, R. (Coord.)(2003). *Bases Pedagógicas de la Educación Especial. Manual para la formación inicial del profesorado*. Madrid: Biblioteca Nueva

GINÉ, C.. (Coord.)(2009). *La educación Inclusiva. De la exclusión a la plena participación de todo el alumnado*. Barcelona: ICE-Horsori.

GRAU RUBIO, C. (1998) . *Educación Especial (De la integración escolar a la escuela inclusiva)*. Valencia: Promolibro.

LOU ROYO, M.A. Y LÓPEZ URQUIZAR, N. (COORDS)(2005). *Bases psicopedagógicas de la Educación Especial*. Madrid: Pirámide.

LUQUE PARRA, D. J. (2006). *Orientación educativa e intervención psicopedagógica en el alumnado con discapacidad: análisis de casos prácticos*. Archidona: Aljibe.

MOLINA GARCÍA, S. (DIR.)(1995). *Bases psicopedagógicas de la Educación Especial*. Alcoy: Marfil.

MORIÑA, A. (2008). *La escuela de la diversidad*. Madrid: Síntesis.

la Educación Especial: Profesionales y Programas. Granada: Grupo Editorial Universitario.

SALVADOR MATA, F. (COORD.)(2005). *Bases Psicopedagógicas de la Educación Especial*. Archidona(Málaga):Aljibe.

SANCHEZ PALOMINO, A. y TORRES GONZÁLEZ, J.A. (2004): *Educación Especial. Centros educativos y profesores ante la diversidad*. Madrid: Pirámide.

SOBRADO, L, FERNÁNDEZ, E. Y RODICIO, M.L. (COORDS.)(2012). *Orientación Educativa*. Madrid: Biblioteca Nueva.

SÓLA MARTINEZ, T.; LÓPEZ URQUIZAR, N. y CÁCERES RECHE, M^a. P. (2006). *Perspectivas didácticas y organizativas de la educación especial*. Granada: Grupo Editorial Universitario.

VIDAL, J.G.; MANJÓN, D.G.; HERRERA, J.A. (2005). *Guía para la programación e intervención en Educación Especial*. Madrid: EOS Gabinete de Orientación Psicológica.

Bibliografía complementaria:

ACOSTA, V.M. (2006). Los problemas de las personas sordas para su integración en el mundo laboral. Análisis de la realidad

y propuestas de acción. *Innovación Educativa*, 16, 257-273.

AMORÓS, P. y AYERBE, P. (2000). *Intervención educativa en inadaptación social*. Madrid: Síntesis.

ARNAIZ, P. y MARTÍNEZ, R. (1998). *Educación Infantil y deficiencia visual*. Madrid: CCS

BARRACA, J. ARTOLA, T. (2004). La identificación de alumnos con altas capacidades a través de BENITO, Y. (Coord.) (2000). *Intervención e investigación psicoeducativas en alumnos superdotados*. Salamanca: Amarú.

BUENO, M. y TORO, S. (1994). *Deficiencia Visual. Aspectos psicoevolutivos y educativos*. Archidona (Málaga): Aljibe

BUENO et.al (2000). *Niños y niñas con ceguera*. Archidona (Málaga): Aljibe

CARBONELL, R. (2009). *Educación Especial en Europa*. Valencia: Tirant Lo Blanch.

CID, A., DOMÍNGUEZ, E. y PÉREZ, A. (2007). *Modelo político educativo para la atención a las necesidades educativas especiales en Galicia*. Santiago: Tórculo.

DOMÍNGUEZ, J. (2010). *Atención a la diversidad en la Educación Primaria*. Barcelona: Davinci

ESTEBAN, R.M. (2002). *Adaptaciones curriculares individuales y diversificación curricular. La respuesta del profesor a las necesidades educativas especiales*. Granada: Grupo Editorial Universitario.

FREIXA, M. (2000). *Familia y deficiencia mental*. Salamanca: Amarú.

GALLEGO ORTEGA, J.L. (2000). *Las dificultades de la articulación en el lenguaje infantil*. Málaga: Aljibe.

GARCIA FERNANDEZ, J. A. (2001). Contextos escolares inclusivos e alumnos con necesidades educativas especiales. *Revista Galega do Ensino*. Educación Especial, 32, 73-88.

GARRIDO, J. (2005). *Programación de actividades para educación especial*. Madrid: CEPE

GONZALEZ FONTAO, M. P. (1997). La atención a la diversidad. En CID, A. (Coord.). *Practicum I. Practicas de observación para el título de Maestro* (Pp. 105-116). Orense: Copytema.

GONZALEZ PIENDA, J. A., NUÑEZ PEREZ, J.C. (1998). *Dificultades de aprendizaje escolar*. Madrid: Pirámide.

GUINEY, D.; O'BRIEN, T. (2003). *Atención a la diversidad en la enseñanza y el aprendizaje. Principios y práctica*. Alianza Editorial: Madrid.

LOPEZ OCAÑA, A.; ZAFRA, M. (2003). *La atención a la diversidad en* LOPEZ SÁNCHEZ, M. (2006). *La dignificación del alumnado con necesidades educativas especiales*. Granada: Grupo Editorial Universitario

LOPEZ TORRIJO, M. (1999). *Textos para una historia de la educación especial*. Valencia: Tirant lo Blanch.

MARQUEZ, E. y GARCIA-CANO, M. (2006). Educación intercultural y aprendizaje cooperativo. Una propuesta de innovación educativa en el aula. *Innovación Educativa*, 16, 121-131.

MARTOS, J. y RIVIERE, A. (COMP.) (2001). *Autismo: Comprensión y explicación actual*. Madrid: Ministerio de Trabajo y Asuntos Sociales.

MIRANDA, A. y otros (2001). *Trastornos por déficit de atención con hiperactividad. Una guía práctica*. Archidona: Aljibe.

MONFORT, M. (2001). *Estimulación del lenguaje oral*. Madrid: ENTHA.

MUÑOZ, J.M.; RIOS DE DEUS, M.P. (2004). Atención a la diversidad de calidad. *Revista Española de Orientación y Psicopedagogía*, 15 (2) 413-424.

NIETO, J. y BOTIAS, F. (2000). *Los equipos de orientación educativa y psicopedagógica*. Barcelona: Ariel.

ORJALES, I. (2007). *Déficit de atención con hiperactividad. Manual para padres y educadores*. Madrid: CEPE.

PARRILLA, A. (1996) *Apoyo a la escuela: un proceso de colaboración*. Bilbao: Mensajero

PARRILLA, A. (2001). O longo camiño cara á inclusión. *Revista Galega do Ensino*. Educación Especial, 32, 35-54
11-30

PUIGDELLIVOL, I. (2007). *La educación especial en la escuela integrada: una perspectiva desde la diversidad*. Barcelona: Graó.

- PUYUELO,M.,y ARRIBA, J.A. (2000). *Parálisis Cerebral Infantil*. Archidona (Málaga):Aljibe.
- RIVIERE,A. (2001).*Autismo. Orientaciones para la intervención educativa*. Madrid: Trotta.
- SALVADOR MATA, F. (2000). *Como prevenir las dificultades en la expresión escrita*. Málaga: Aljibe.
- SAN ANDRES, C. (2008). *Nuevas tecnologías aplicadas a la educación especial*. Ediciones Corintia S.RI.L.
- SMITH, D.D. (2003). *Bases psicopedagógicas de la educación especial*. Madrid: Pearson Prentice Hall.
- THOMAS, G; LOXLEY, A. (2007). *Reconstrucción de la educación especial y construcción de la inclusiva*. Madrid: TOLCHINSKY, L. (2002). *Procesos de aprendizaje y formación docente en condiciones de extrema diversidad*. Barcelona: Octaedro.
- TORRES,S.,URQUIZA,R. y SANTANA, R. (1999), *Deficiencia Auditiva..* Archidona (Málaga): Aljibe.
- VEGA, A. (2001). *Los centros escolares ante la inadaptación social*. Málaga: Aljibe.
- VIDAL, J. (1993). *Guía para realizar adaptaciones curriculares*. Madrid:EOS
- VIDAL, M. (COORD.)(2007). *Estimulación temprana (De 0 a 6 años) (3 Vols)*. Madrid: CEPE
- WANG, M. (1995). *Atención a la diversidad del alumnado*. Madrid: Narcea.

Recomendacións

DATOS IDENTIFICATIVOS				
Didáctica da relixión católica				
Materia	Didáctica da relixión católica			
Código	005G110V01910			
Titulación	Grao en Educación Infantil			
Descritores	Creditos ECTS	Sinale	Curso	Cuadrimestre
	6	OP	4	2c
Lingua de impartición	Castelán Galego			
Departamento	Didácticas especiais			
Coordinador/a	Grande Seara, Julio			
Profesorado	Grande Seara, Julio			
Correo-e	juliogrseara@yahoo.es			
Web				
Descrición	Nesta materia, preténdese un achegamento á didáctica da relixión católica na escola. xeral			

Competencias de titulación	
Código	
A2	Capacitar os docentes para que aprendan a promover e facilitar as aprendizaxes na primeira infancia, desde unha perspectiva globalizadora e integradora das diferentes dimensións cognitiva, emocional, psicomotora e volitiva
A7	Coñecer as implicacións educativas das tecnoloxías da información e a comunicación e, en particular, da televisión na primeira infancia
A9	Coñecer a organización das escolas de educación infantil e a diversidade de accións que comprende o seu funcionamento. Asumir que o exercicio da función docente debe perfeccionarse e adaptarse aos cambios científicos, pedagóxicos e sociais ao longo da vida
A10	Actuar como orientador de pais e nais en relación coa educación familiar no período 0-6 e dominar habilidades sociais no trato e relación coa familia de cada estudante e co conxunto das familias
A12	Comprender a función, as posibilidades e os límites da educación na sociedade actual e as competencias fundamentais que afectan aos colexios de educación infantil e aos seus profesionais. Coñecer modelos de mellora da calidade con aplicación aos centros educativos
B1	Capacidade de análise e síntese
B9	Traballo en equipo
B11	Habilidades nas relacións interpersoais
B12	Recoñecemento da diversidade e multiculturalidade
B14	Compromiso ético
B16	Adaptación a novas situacións
B17	Creatividade
B19	Coñecemento doutras culturas e costumes
B21	Motivación pola calidade

Competencias de materia		
Resultados previstos na materia	Resultados de Formación e Aprendizaxe	
Coñecer os desenvolvementos da psicoloxía evolutiva da infancia nos períodos 0-3 e 3-6. Recoñecer a identidade da etapa e as súas características cognitivas, psicomotoras, comunicativas, sociais, afectivas, así como os valores propios desta etapa	A2	B1
Adquirir coñecementos sobre a evolución do pensamento, os costumes, as crenzas e os movementos sociais e políticos ao longo da historia.	A2 A12	B1 B12 B19
Crear e manter lazos de comunicación coas familias para incidir eficazmente no proceso educativo	A10	B11 B16
Elaborar propostas didácticas que fomenten a percepción e expresión musicais, as habilidades motrices, o debuxo e a creatividade	A9	B9 B17
Analizar as linguaxes audiovisuais e as súas implicacións educativas. Promover a sensibilidade relativa á expresión plástica e á creación artística	A7	B17 B21
Valorar a relación persoal con cada alumno e a súa familia como factor de calidade da educación	A10	B11 B12 B14 B21

Contidos
Tema

I.- PSICOPEDAGOXÍA RELIXIOSA

Tema 1.- Natureza e finalidade do ensino relixioso escolar.

Tema 2.- Orixinalidade da pedagogía relixiosa e formas de educar na fe.

II.- APRENDER A ENSINAR NA área DE RELIXIÓN, Tema 3.- Metas e Obxectivos do ensino relixioso escolar.

Tema 4.- A presenza do relixioso no Proxecto Educativo. Contidos de Relixión: o currículo de Relixión de Ed. Primaria.

Tema 5.- Materiais e recursos para o ensino da Relixión

III.- PRÁCTICA DOCENTE DO ENSINO RELIXIOSO Tema 6.- O profesor de relixión na Escola

Tema 7.- A unidade didáctica. Metodoloxía para a elaboración de unidades didácticas na área de Relixión

Planificación

	Horas na aula	Horas fóra da aula	Horas totais
Sesión maxistral	25	60	85
Estudos/actividades previos	0	34.5	34.5
Traballos de aula	17	0	17
Presentacións/exposicións	0.5	3	3.5
Foros de discusión	10	0	10

*Os datos que aparecen na táboa de planificación son de carácter orientador, considerando a heteroxeneidade do alumnado.

Metodoloxía docente

	Descrición
Sesión maxistral	Exposición por parte do profesor dos contidos sobre a materia obxecto de estudo e/ou directrices dun traballo, ou exercicio a desenvolver polo estudante.
Estudos/actividades previos	Lectura de forma autónoma por parte do alumnado da documentación recomendada polo profesor que lles facilite o seguimento posterior das sesións maxistras.
Traballos de aula	Elaboración en grupo de unidades didácticas acerca de parábolas e/ou personaxes bíblicos.
Presentacións/exposicións	Exposición na aula da unidade didáctica elaborada en grupo.
Foros de discusión	Debates na aula acerca de temas actuais sobre didáctica da relixión na escola.

Atención personalizada

Metodoloxías	Descrición
Sesión maxistral	No horario de tutorías fixado polo profesor e publicado oportunamente polo centro, os alumnos/as, individualmente ou en grupos moi reducidos, poderán consultar co profesor as dúbidas e cuestións que se lles susciten en relación cos contidos teóricos da materia ou traballos a desenvolver.
Estudos/actividades previos	No horario de tutorías fixado polo profesor e publicado oportunamente polo centro, os alumnos/as, individualmente ou en grupos moi reducidos, poderán consultar co profesor as dúbidas e cuestións que se lles susciten en relación cos contidos teóricos da materia ou traballos a desenvolver.
Traballos de aula	No horario de tutorías fixado polo profesor e publicado oportunamente polo centro, os alumnos/as, individualmente ou en grupos moi reducidos, poderán consultar co profesor as dúbidas e cuestións que se lles susciten en relación cos contidos teóricos da materia ou traballos a desenvolver.
Foros de discusión	No horario de tutorías fixado polo profesor e publicado oportunamente polo centro, os alumnos/as, individualmente ou en grupos moi reducidos, poderán consultar co profesor as dúbidas e cuestións que se lles susciten en relación cos contidos teóricos da materia ou traballos a desenvolver.

Avaliación

	Descrición	Cualificación
Sesión maxistral	O alumno/a deberá entregar ao final do cuadrimestre un breve resumo dos diversos temas explicados en clase.	50
Traballos de aula	Os alumnos deberán entregar a unidade didáctica elaborada en grupo na aula	25
Presentacións/exposicións	Os alumnos deberán expor na aula, utilizando os recursos que estimen adecuados, a unidade didáctica elaborada e entregada previamente	25

Outros comentarios sobre a Avaliación

Aqueles/as alumnos/as que non poidan asistir regularmente a clase e, por tanto, non poidan seguir o sistema de avaliación continua exposto anteriormente, serán avaliados/as conforme ao seguinte sistema:

- Deberán elaborar individualmente unha unidade didáctica sobre un tema que lle indicará o profesor, que suporá o 25% da cualificación final.
- Deberán entregar un resumo dos temas que figuran no programa, que suporá o 50% da cualificación final.
- Na data prevista no calendario de exames deberán expor un dos temas que previamente resumiron, elixido por sorteo, que suporá o 25% da cualificación final.

Leste mesmo sistema de avaliación aplicárase aos/as alumnos/as que non superen a materia e deban acudir á segunda convocatoria.

As competencias superadas na primeira edición de Xuño, non serán de novo avaliadas na convocatoria de Xullo.

Bibliografía. Fontes de información

BIBLIOGRAFÍA BÁSICA.

LÓPEZ QUINTÁS, A. *Experiencia antropológica y experiencia religiosa*. UNIR. 2010.

ARTACHO LÓPEZ, R. *Enseñar competencias sobre religión. Hacia un currículo de Religión por competencias*. Ed. Desclee De Brouwer. Bilbao. 2009.

BIBLIOGRAFÍA COMPLEMENTARIA

Biblia de Jerusalén, Desclee de Brouwer, Bilbao 1999.

la Iglesia Católica, Asociación de Editores del Catecismo, Madrid 1992.

GÓMEZ SIERRA, MARIA EUGENIA, *Didáctica de*

Recomendacións

Outros comentarios

Os/AS ALUMNOS/AS QUE CURSEN E SUPEREN ESTA MATERIA CONTARÁN CON 6 ECTS CONDUCENTES Á OBTENCIÓN DA DECLARACIÓN ECLESIAÍSTICA DE IDONEIDADE (D.E.I.) A FIN DE PODER IMPARTIR CLASES DE RELIXIÓN CATÓLICA (B.O.E. núm. 300, de 15 de decembro de 1979 e RD 1440/1991, en B.O.E. núm. 224 de 11 de outubro de 1991).

DATOS IDENTIFICATIVOS**Didáctica das matemáticas para a educación infantil**

Materia	Didáctica das matemáticas para a educación infantil			
Código	O05G110V01911			
Titulación	Grao en Educación Infantil			
Descritores	Creditos ECTS	Sinale	Curso	Cuadrimestre
	6	OP	4	2c
Lingua de impartición	Castelán Galego			
Departamento	Matemáticas			
Coordinador/a	Fernández Méndez, José Luis			
Profesorado	Fernández Méndez, José Luis			
Correo-e	joslufem@uvigo.es			
Web				
Descrición xeral	Con esta materia os alumnos complementarán as competencias e coñecementos de matemáticas necesarios para o desenvolvemento da súa profesión			

Competencias de titulación

Código	
A1	Coñecer os obxectivos, contidos curriculares e criterios de avaliación da Educación Infantil
A2	Capacitar os docentes para que aprendan a promover e facilitar as aprendizaxes na primeira infancia, desde unha perspectiva globalizadora e integradora das diferentes dimensións cognitiva, emocional, psicomotora e volitiva
A3	Deseñar e regular espazos de aprendizaxe en contextos de diversidade que atendan ás singulares necesidades educativas dos estudantes, á igualdade de xénero, á equidade e ao respecto aos dereitos humanos
A11	Reflexionar sobre as prácticas de aula para innovar e mellorar o labor docente Adquirir hábitos e destrezas para a aprendizaxe autónoma e cooperativa e promovelos nos estudantes
B1	Capacidade de análise e síntese
B2	Capacidade de organización e planificación
B3	Comunicación oral e escrita
B7	Resolución de problemas
B8	Toma de decisións
B9	Traballo en equipo
B13	Razoamento crítico

Competencias de materia

Resultados previstos na materia	Resultados de Formación e Aprendizaxe	
1. Coñecer as teorías sobre a adquisición e o desenvolvemento das aprendizaxes en matemáticas	A1 A2 A11	B1 B2 B7 B13
2. Coñecer estratexias didácticas para desenvolver: representacións numéricas, nocións espaciais e xeométricas, nocións sobre magnitudes e para o desenvolvemento do pensamento lóxico	A1 A2 A11	B1 B2 B3 B7
3. Coñecer materiais e recursos para o ensino das matemáticas	A1 A2	B1 B2 B7
4. Adquirir capacidade crítica para analizar o D. C. B., en especial a área curricular de Matemáticas e para adaptarse a novas situacións	A1 A3 A11	B1 B2 B13
5. Ser capaz de entender e interpretar situacións de ensinanza/aprendizaxe	A1 A2 A3	B2 B7 B9
6. Ser capaz de deseñar e desenvolver situacións de aprendizaxe nas que interveñan aspectos das matemáticas	A1 A3 A11	B1 B2 B8
7. Ser capaz de crear, seleccionar e avaliar materiais curriculares destinados a promover a aprendizaxe mediante actividades que teñan sentido para o alumnado destas idades	A1 A3 A11	B2 B3

8. Saber utilizar o xogo como principal recurso didáctico, así como deseñar actividades de aprendizaxe baseadas en principios lúdicos	A1 A11	B2 B3 B9
9. Ser capaz de promover e avaliar o desenvolvemento do pensamento matemático	A1 A2 A3	B1 B2
10. Ser capaz de asumir a necesidade de desenvolvemento profesional continuo, mediante a autoavaliación da propia práctica	A1 A2 A11	B1 B2

Contidos

Tema	
1. As Matemáticas e a Educación Infantil	Desenrolo mental do neno. Razoamento lóxico-matemático
2. desenvolvemento dos conceptos numéricos	Concepto de número natural. Operacións
3. pensamento espacial	Xeometría plana. Xeometría do espazo
4. As magnitudes e a medida	Percepción das magnitudes. O proceso de medir.
5. O proceso de ensinanza aprendizaxe	Estratexias e técnicas de aprendizaxe
6. As matemáticas no currículo de Educación Infantil	Os contidos de matemáticas en Educación Infantil
7. Recursos e materiais.Elaboración de novos materiais. Fontes e Bibliografía	Recursos e materiais didácticos. Clasificación e modalidades.
8. A actividade matemática na E.I. Organización. Globalización. Avaliación	A actividade matemática: Organización. Globalización. Avaliación
9. Dificultades e problemas didácticos	Dificultades e problemas didácticos nas matemáticas de Educación infantil

Planificación

	Horas na aula	Horas fóra da aula	Horas totais
Sesión maxistral	28	50	78
Traballos de aula	15	30	45
Resolución de problemas e/ou exercicios	2	1	3
Resolución de problemas e/ou exercicios de forma autónoma	7	15	22
Probas de resposta curta	2	0	2

*Os datos que aparecen na táboa de planificación son de carácter orientador, considerando a heteroxeneidade do alumnado.

Metodoloxía docente

	Descrición
Sesión maxistral	Exposición por parte do profesor dos contidos sobre a materia obxecto de estudo, bases teóricas e/ou directrices dun traballo, exercicio ou proxecto a desenvolver polo estudante
Traballos de aula	O estudante desenvolve exercicios ou proxectos na aula baixo as directrices e supervisión do profesor. Pode estar vinculado o seu desenvolvementos con actividades autónomas do estudante.
Resolución de problemas e/ou exercicios	Actividade na que se formulan problemas e/ou exercicios relacionados coa materia. O alumno debe desenvolver as solucións adecuadas ou correctas mediante a exercitación de rutinas, a aplicación de fórmulas ou algoritmos, a aplicación de procedementos de transformación da información dispoñible e a interpretación dos resultados. Adóitase empregar como complemento da lección maxistral
Resolución de problemas e/ou exercicios de forma autónoma	Actividade na que se formulan problemas e/ou exercicios relacionados coa materia. O alumno debe desenvolver a análise e resolución dos problemas e/ou exercicios de forma autónoma

Atención personalizada

Metodoloxías	Descrición
Resolución de problemas e/ou exercicios de forma autónoma	Ten como finalidade atender as necesidades e consultas do alumnado relacionadas co estudo e/ou temas vinculados coa materia, proporcionándolle orientación, apoio e motivación no proceso de aprendizaxe. Esta actividade pode desenvolverse de forma presencial (directamente na aula e nos momentos que o profesor ten asignados a titorías de despacho) ou de forma non presencial (a través do correo electrónico ou do campus virtual).

Avaliación

	Descrición	Cualificación
Resolución de problemas e/ou exercicios	Elaboración dun traballo individual	20
Probas de resposta curta	Contestar preguntas de resposta curta ou tipo test	80

Outros comentarios sobre a Avaliación

Aqueles estudantes que non superen algunhas das probas ou actividades suxeitas a avaliación poderán recuperalas na convocatoria de xullo. O sistema de avaliación non establece diferencias entre alumnas/os asistentes e non asistentes

As datas e horarios das probas de avaliación das diferentes convocatorias son as especificadas no calendario de probas de avaliación aprobado pola Xunta de Centro para o curso 2013-14

Bibliografía. Fontes de información

Alsina, C. y otros (1987): Invitación a la Geometría. Síntesis. Madrid <?xml:namespace prefix = "o" ns = "urn:schemas-microsoft-com:office:office" />

Baroody, A. (1988): El pensamiento matemático de los niños. Visor-MEC, Madrid.

Bartolini Bussi, M.(1992): Lo spazio, l'ordine, la misura. Bergamo. Juvenilia.

Beard, R, M. (1979): Psicología evolutiva de Piaget: una hipótesis para educadores. Kapelusz. Buenos Aires

Cascallana, M.T. (1988): Iniciación a la Matemática. Materiales y recursos didácticos. Santillana, Madrid

Dickson, L. et al. (1991): El aprendizaje de las Matemáticas. Labor. Barcelona

Guibert, A. et al. (1993): Actividades geométricas para Educación Infantil y Primaria. Narcea, Madrid

Labinowicz, E. (1980): Introducción a Piaget. Fondo educativo interamericano. México.

Lovell, S. (1977): El desarrollo de los conceptos básicos y científicos en los niños. Morata, Madrid.

Maza, C. (1989): Conceptos y numeración en la Educación Infantil. Síntesis, Madrid.

Orton A. (1990). Didáctica de las matemáticas. Cuestiones, teoría y práctica en el aula. Madrid: Morata y M.E.C.

Piaget, J. y Szeminska, A. (1975). Génesis del número en el niño. Buenos Aires: Guadalupe.

Resnik, L. y Ford, W. (1990). La enseñanza de las matemáticas y sus fundamentos psicológicos. Paidós-MEC. Barcelona

Rico, L. (1995). Conocimiento numérico y formación del profesorado. Granada: Servicio de publicaciones, Universidad de Granada.

Skemp, R. (1980). Psicología del aprendizaje de las matemáticas. Madrid: Morata.

Recomendacións

DATOS IDENTIFICATIVOS				
Xogo na educación infantil				
Materia	Xogo na educación infantil			
Código	005G110V01912			
Titulación	Grao en Educación Infantil			
Descritores	Creditos ECTS	Sinale	Curso	Cuadrimestre
	6	OP	4	2c
Lingua de impartición	Castelán Galego			
Departamento	Didácticas especiais			
Coordinador/a	García Núñez, Francisco Javier			
Profesorado	García Núñez, Francisco Javier			
Correo-e	fjavier@uvigo.es			
Web				
Descrición xeral	Desenrolo das capacidades do alunado para a análise das competencias necesarias para coñecer o xogo, os procesos do seu desenrolo no neno e a súa capacidade para aprender con el. O coñecemento do xogo no neno así como o deseño de actividades e estratexias destinadas a promoverlo, son aportacións que desde esta materia se fan ao perfil dos mestres en xeral e de forma especial aos de Educación Infantil. Su adecuación ao perfil da titulación ven dado pola necesidade de coñecementos que teñen os docentes dese ciclo sobre o xogo, da súa evolución y das actividades que axudan na aprendizaxe.			

Competencias de titulación	
Código	
A1	Coñecer os obxectivos, contidos curriculares e criterios de avaliación da Educación Infantil
A2	Capacitar os docentes para que aprendan a promover e facilitar as aprendizaxes na primeira infancia, desde unha perspectiva globalizadora e integradora das diferentes dimensións cognitiva, emocional, psicomotora e volitiva
A3	Deseñar e regular espazos de aprendizaxe en contextos de diversidade que atendan ás singulares necesidades educativas dos estudantes, á igualdade de xénero, á equidade e ao respecto aos dereitos humanos
A4	Proporcionar ás alumnas e aos alumnos recursos para fomentar a convivencia na aula e fóra dela e abordar a resolución pacífica de conflitos. Saber observar sistematicamente contextos de aprendizaxe e convivencia e saber reflexionar sobre eles
A5	Promover estratexias adecuadas para que na súa futura práctica docente as alumnas e alumnos poidan reflexionar en grupo sobre a aceptación de normas e o respecto aos demais. Promover a autonomía e a singularidade de cada estudante como factores de educación das emocións, os sentimentos e os valores na primeira infancia
A6	Coñecer a evolución da linguaxe na primeira infancia, saber identificar posibles disfuncións e velar pola súa correcta evolución. Abordar con eficacia situacións de aprendizaxe de linguas en contextos multiculturais e multilingües. Expresarse oralmente e por escrito e dominar o uso de diferentes técnicas de expresión
A8	Coñecer fundamentos de dietética e hixiene infantís. Coñecer fundamentos de atención prematura e as bases e desenvolvementos que permiten comprender os procesos psicolóxicos, de aprendizaxe e de construción da personalidade na primeira infancia
A9	Coñecer a organización das escolas de educación infantil e a diversidade de accións que comprende o seu funcionamento. Asumir que o exercicio da función docente debe perfeccionarse e adaptarse aos cambios científicos, pedagóxicos e sociais ao longo da vida
A11	Reflexionar sobre as prácticas de aula para innovar e mellorar o labor docente Adquirir hábitos e destrezas para a aprendizaxe autónoma e cooperativa e promoverla nos estudantes
A12	Comprender a función, as posibilidades e os límites da educación na sociedade actual e as competencias fundamentais que afectan aos colexios de educación infantil e aos seus profesionais. Coñecer modelos de mellora da calidade con aplicación aos centros educativos
B1	Capacidade de análise e síntese
B2	Capacidade de organización e planificación
B3	Comunicación oral e escrita
B4	Coñecemento de lingua estranxeira
B5	Coñecemento de informática
B6	Capacidade de xestión da información
B7	Resolución de problemas
B8	Toma de decisións
B9	Traballo en equipo
B10	Traballo nun contexto internacional
B11	Habilidades nas relacións interpersoais
B12	Recoñecemento da diversidade e multiculturalidade
B13	Razoamento crítico
B14	Compromiso ético
B15	Aprendizaxe autónoma

B16	Adaptación a novas situacións
B17	Creatividade
B18	Liderado
B19	Coñecemento doutras culturas e costumes
B20	Iniciativa e espírito emprendedor
B21	Motivación pola calidade
B22	Sensibilidade por temas ambientais

Competencias de materia

Resultados previstos na materia	Resultados de Formación e Aprendizaxe	
1. Saber utilizar o xogo como recurso didáctico, así como deseñar actividades de aprendizaxe baseadas en principios lúdicos.	A1	B1
	A2	B2
	A3	B3
	A4	B5
	A5	B6
	A6	B7
	A8	B8
	A11	B9
	A12	B11
		B12
		B13
		B14
		B15
		B16
		B17
		B18
		B19
		B20
		B21
		B22
2. Potenciar nos nenos e as nenas o coñecemento e control do seu corpo e as súas posibilidades motrices mediante o xogo.	A1	B1
	A2	B2
	A3	B3
	A4	B5
	A5	B6
	A6	B7
	A8	B8
	A11	B9
	A12	B11
		B12
		B13
		B14
		B15
		B16
		B17
		B18
		B19
		B20
		B21
		B22

3. Promover o xogo simbólico e de representación de roles como principal medio de coñecemento da realidade social.	A1	B1
	A2	B2
	A3	B3
	A4	B4
	A5	B6
	A6	B7
	A8	B8
	A11	B9
	A12	B10
		B11
		B12
		B13
		B14
		B15
		B16
		B17
		B18
		B19
		B20
		B21
		B22
4. Ser capaz de utilizar os xogos como medio para promover a comprensión da realidade.	A1	B1
	A2	B2
	A3	B3
	A4	B5
	A5	B6
	A6	B7
	A8	B8
	A11	B9
	A12	B11
		B12
		B13
		B14
		B15
		B16
		B17
		B18
		B19
		B20
		B21
		B22
5. Diseñar actividades lúdicas encamiñadas ao desenvolvemento das habilidades motrices.	A1	B1
	A2	B2
	A3	B3
	A4	B4
	A5	B5
	A6	B6
	A9	B7
	A11	B8
	A12	B9
		B11
		B12
		B13
		B14
		B15
		B16
		B17
		B18
		B19
		B20
		B21
		B22

Contidos

Tema

BLOQUE 1; Concepto e fundamentos do xogo na idade infantil.	NUCLEO TEMATICO 1: O XOGO, CONCEPTOS E CARACTERISTICAS XERAIS 1.- Conceptos etimolóxico, académico e outros. 2.- Concepto fisiolóxico. 3.- Concepto psicolóxico. 4.- Concepto sociolóxico. 5.- Características esenciais do xogo. 5.1.- Actividade con finalidade intrínseca. 5.2.- Actividade agradable. 5.3.- Actividade propia da infancia. 5.4.- Preparación para a vida. 5.5.- Proceso socializador. 6.- O xogo motor e o seu papel na Educación. NUCLEO TEMATICO 2: TEORIAS DO XOGO 1.- Introducción. 2.- Teorías de causa eficiente. 2.1.- Teoría do descanso e da distracción. 2.2.- Teoría do excedente de enerxía. 2.3.- Teoría do atavismo. 2.4.- Teoría catártica. 3.- Teorías de causa final. 3.1.- Teoría do exercicio preparatorio. 3.2.- Teoría da derivación por ficción. 3.3.- Teoría psicoanalítica. 4.-Teorías estruturais. 4.1.- Teoría da dinámica infantil. 4.2.- Teoría da estruturación do pensamento.
BLOQUE 2; Os xogos na idade infantil (xogo simbólico, con material motriz, material reutilizable, autóctonos, populares e tradicionais);	NUCLEO TEMATICO 3: EVOLUCION DOS INTERESES LUDICOS NAS DIFERENTES IDADES 1.- Evolución dos xogos segundo Guy Jacquin. 2.- Evolución dos xogos segundo Jean Chateau. 3.- Evolución dos xogos segundo Jean Piaget. 4.- Evolución dos xogos segundo outros autores. 5.- Metodoloxía de aplicación do xogo nas diferentes idades. NUCLEO TEMATICO 4: CLASIFICACIÓNS DO XOGO 1.- Clasificación dos xogos segundo distintos autores. 2.- Clasificación dos xogos segundo sexa o seu contido. 3.- Clasificación dos xogos polo nivel de dificultade. 4.- Clasificación dos xogos pola calidade física que desenvolve. 5.- Clasificación dos xogos segundo as habilidades motrices que desenvolve. 6.- Outras clasificacións posibles. Metodoloxía.
BLOQUE 3 - Espazos, recursos e materiais para o xogo infantil.	NUCLEO TEMATICO 5: MEDIOS E MATERIAIS DO XOGO 1.-Medios do xogo: Humanos: Os xogadores Físicos: Os espazos no xogo. Metodoloxía de uso. O tempo, problemática específica. Metodoloxía de uso. 2.- Materiais do xogo. Tipos. 3.- Adecuación do material á idade. 4.- Creación e construción de materiais de xogo.
BLOQUE 4 - Novas tendencias nos xogos infantís.	NUCLEO TEMATICO 6: XOGO E MOVEMENTO 1.- Importancia do xogo no movemento. 2.- Funcións do xogo motor. 3.- Xogo e deporte. Análise. 4.-Xogos modificados. Metodoloxía de aplicación. 5.- Xogos colectivos deportivos. Metodoloxía de aplicación. 6.- Adecuación dos deportes ás características dos participantes. Metodoloxía de aplicación. 7.- O xogo e mellóraa da condición física. Metodoloxía de aplicación. NUCLEO TEMATICO 7: O XOGO NOS DESEÑOS CURRICULARES 1.- O xogo e a programación. 2.- O xogo no D. C. B. de Educación Infantil. Metodoloxía e aplicación.

Planificación

	Horas na aula	Horas fóra da aula	Horas totais
Actividades introdutorias	2	0	2
Sesión maxistral	14	14	28

Traballos de aula	4	8	12
Traballos tutelados	4	16	20
Prácticas de laboratorio	20	10	30
Probas de tipo test	2	14	16
Traballos e proxectos	4	10	14
Probas prácticas, de execución de tarefas reais e/ou simuladas.	4	20	24
Outras	0	4	4

*Os datos que aparecen na táboa de planificación son de carácter orientador, considerando a heteroxeneidade do alumnado.

Metodoloxía docente

	Descrición
Actividades introdutorias	Actividades encamiñadas a tomar contacto e reunir información sobre o alumnado, así como a presentar a materia.
Sesión maxistral	Exposición por parte do profesor dos contidos sobre a materia obxecto de estudo, bases teóricas e/ou directrices dun traballo, exercicio ou proxecto a desenvolver polo estudante.
Traballos de aula	O estudante desenvolve exercicios ou proxectos no aula baixo as directrices e supervisión do profesor. Pode estar vinculado o seu desenvolvemento con actividades autónomas do estudante.
Traballos tutelados	O estudante, de xeito individual ou en grupo, elabora un documento sobre a temática da materia ou prepara seminarios, investigacións, memorias, ensaios, resumos de lecturas, conferencias, etc. Trátase dunha actividade autónoma de/dos estudante/s que inclúe a procura e recolleita de información, lectura e manexo de bibliografía, redacción...
Prácticas de laboratorio	Actividades de aplicación dos coñecementos a situacións concretas e de adquisición de habilidades básicas e procedimentais relacionadas coa materia obxecto de estudo. Desenvólvense en espazos especiais con equipamento especializado (sala de motricidade).

Atención personalizada

Metodoloxías	Descrición
Actividades introdutorias	A atención ao alumnado farase a través da plataforma Tema, por correo electrónico, telefónicamente e na propia aula. O alumnado poderá tamén consultar calquera tipo de dúbida nos horarios de titoría que o profesor ten no seu despacho.
Sesión maxistral	A atención ao alumnado farase a través da plataforma Tema, por correo electrónico, telefónicamente e na propia aula. O alumnado poderá tamén consultar calquera tipo de dúbida nos horarios de titoría que o profesor ten no seu despacho.
Traballos de aula	A atención ao alumnado farase a través da plataforma Tema, por correo electrónico, telefónicamente e na propia aula. O alumnado poderá tamén consultar calquera tipo de dúbida nos horarios de titoría que o profesor ten no seu despacho.
Traballos tutelados	A atención ao alumnado farase a través da plataforma Tema, por correo electrónico, telefónicamente e na propia aula. O alumnado poderá tamén consultar calquera tipo de dúbida nos horarios de titoría que o profesor ten no seu despacho.
Prácticas de laboratorio	A atención ao alumnado farase a través da plataforma Tema, por correo electrónico, telefónicamente e na propia aula. O alumnado poderá tamén consultar calquera tipo de dúbida nos horarios de titoría que o profesor ten no seu despacho.
Probas	Descrición
Probas de tipo test	A atención ao alumnado farase a través da plataforma Tema, por correo electrónico, telefónicamente e na propia aula. O alumnado poderá tamén consultar calquera tipo de dúbida nos horarios de titoría que o profesor ten no seu despacho.
Probas prácticas, de execución de tarefas reais e/ou simuladas.	A atención ao alumnado farase a través da plataforma Tema, por correo electrónico, telefónicamente e na propia aula. O alumnado poderá tamén consultar calquera tipo de dúbida nos horarios de titoría que o profesor ten no seu despacho.
Traballos e proxectos	A atención ao alumnado farase a través da plataforma Tema, por correo electrónico, telefónicamente e na propia aula. O alumnado poderá tamén consultar calquera tipo de dúbida nos horarios de titoría que o profesor ten no seu despacho.
Outras	A atención ao alumnado farase a través da plataforma Tema, por correo electrónico, telefónicamente e na propia aula. O alumnado poderá tamén consultar calquera tipo de dúbida nos horarios de titoría que o profesor ten no seu despacho.

Avaliación

Descrición	Cualificación

Probas de tipo test	Probas para avaliación das competencias adquiridas que inclúen preguntas pechadas con diferentes alternativas de resposta (verdadeiro/falso, elección múltiple, emparellamento de elementos...). Os alumnos seleccionan unha resposta entre un número limitado de posibilidades.	25
Traballos e proxectos	O estudante presenta o resultado obtido na elaboración dun documento sobre a temática da materia, na preparación de seminarios, investigacións, memorias, ensaios, resumos de lecturas, conferencias, etc. Pódese levar a cabo de xeito individual ou en grupo, de forma oral ou escrita.	25
Probas prácticas, de execución de tarefas reais e/ou simuladas.	Probas para a avaliación que inclúen actividades, problemas ou exercicios prácticos a resolver. Os alumnos deben dar resposta á actividade suscitada, aplicando os coñecementos teóricos e prácticos da materia.	25
Outras	Valórase a asistencia ás clases prácticas. No suposto de non poder asistir realizarase un exame específico sobre os contidos das prácticas	25

Outros comentarios sobre a Avaliación

As actividades non superadas na 1ª convocatoria, poderán ser recuperadas na convocatoria de xullo.

O alumnado que por motivo xustificado non poida asistir ás sesións prácticas realizará un exame específico sobre os contidos das prácticas.

As datas dos exames, según calendario aprobado en Xunta de Titulación o 19 de xuño de 2013, son: no primeiro período, o 28 de maio de 2014, as 12 horas, na aula 2.4; é a da convocatoria de xullo, o 8 de xullo de 2014 as 16 horas na aula 1.1.

Bibliografía. Fontes de información

Básica

Harris, D. (1976). *¿Por qué practicamos deporte?* Barcelona: J.I.M.S.

Huizinga, J. (1968). *Homo ludens*. Buenos Aires: Alianza Editorial.

Navarro Adelantado, V. (2002). *El afán de jugar. Teoría y práctica de los juegos motores*. Barcelona: INDE.

Paredes Ortiz, Jesús (2003). *Juego, luego soy: teoría de la actividad lúdica*. Sevilla: Editorial Wanceulen.

Terr, L. (2000): *El juego: por qué los adultos necesitan jugar*. Barcelona: Paidós

Complementaria

Bandet, J. y Abbadie M. (1983). *Como enseñar a través del juego*. Barcelona: Fontanella.

Berne, E. (1983). *Juegos en que participamos*. Barcelona: Diana.

Comas, Oriol, dir. (2002). *El juego*. Barcelona: Círculo de Lectores, S.A.

Cratty, B.J. (1982). *Desarrollo intelectual. Juegos activos que lo fomentan*. México: Pax - México.

Chateau, J. (1973): *Psicología de los juegos*. Buenos Aires: Kapelusz.

Elkonin, D.B. (1980). *Psicología del juego*. Madrid: Visor Libros.

Garaigordobil Landazabal, Maite (2003). *Programa juego : juegos cooperativos y creativos para grupos de niños de 8 a 10 años*. Madrid: Ediciones Pirámide, S.A.

Harris, D. (1976). *¿Por qué practicamos deporte?* Barcelona: J.I.M.S.

Hildegard, H. (1978). *El juego y los juguetes*. Buenos Aires: Kapelusz.

Jeffrey, D.M. y otros (1977). *Vamos a jugar*. Madrid: Serem.

Moor, P. (1981). *El juego en la educación*. Barcelona: Herder.

Moreno Murcia, Juan Antonio (2002). *Aprendizaje a través del juego*. Archidona: Ediciones Aljibe.

- Paredes Ortiz, Jesús (2003). *Juego, luego soy: teoría de la actividad lúdica*. Sevilla: Editorial Wanceulen.
- Piaget, J. (1961): *La formación del símbolo en el niño*. México: Fondo de Cultura Económica.
- Ríos Hernández, Mercedes (2003). *Actividad física adaptada : el juego y los alumnos con discapacidad*. Editorial Paidotribo, S.L. Barcelona.
- Roussel, A. (1970). *El juego de los niños*. Barcelona:Herder.
- Sarazanas, R. & Bandet, J. (1982). *El niño y sus juguetes*. Madrid: Narcea.
- Terr, L. (2000): *El juego: por qué los adultos necesitan jugar*. Barcelona: Paidós
- Vial, Jean. (1988). *Juego y educación. Las ludotecas*. Madrid: Akal Universitaria.
- Wallon, Henry. (1984). *La evolución psicológica del niño*. Barcelona: Crítica.
- Winnicott, Donald W. (1995).*Realidad y juego*. Barcelona: Gedisa.

Recomendacións

Outros comentarios

1. Asistir as aulas, resultará moi beneficioso para cumprir os oxetivos da materia sobre todo nas aplicacións prácticas. Nas primeiras sesións darase unha visión de conxunto y anticiparán as tarefas actividades que serán desenroladas.
  2. Se no podes asistir as aulas, será especialmente importante ir a as titorías do profesorado, así como a visita frecuente a plataforma docente de nuestra Universidad TEMA. Ahí poderás atopar todas as actividades que terás que facer para tua formación e superación da materia.
-

DATOS IDENTIFICATIVOS				
Prácticas externas: Practicum				
Materia	Prácticas externas: Practicum			
Código	O05G110V01981			
Titulación	Grao en Educación Infantil			
Descritores	Creditos ECTS	Sinale	Curso	Cuadrimestre
	48	OB	4	An
Lingua de impartición				
Departamento	Matemáticas			
Coordinador/a	Fernández Méndez, José Luis			
Profesorado	Fernández Méndez, José Luis			
Correo-e	joslufem@uvigo.es			
Web				
Descrición xeral	As competencias específicas do grao en Educación Infantil son definidas na ORDE ECI/3854/2007, de 27 de decembro, na cal se establecen os requisitos para a verificación dos títulos universitarios oficiais que habiliten para o exercicio da profesión de Mestre en Educación Infantil. Entre estes requisitos faise referencia, no ANEXO (apartado 5), á planificación do ensino, sinalando que o plan de estudos deberá incluír, entre outros, un módulo formativo denominado Prácticum. Na mesma Orde Ministerial indícase que: □O Prácticum desenvolverase en centros de educación infantil recoñecidos como centros de formación en prácticas mediante convenios entre as Administracións Educativas e as Universidades. Terá carácter presencial e estará tutelado por profesores universitarios e mestres de educación infantil acreditados como titores de prácticas. O Prácticum realizarase nos dous ciclos do ensino de educación infantil□. Para poder matricularse no Prácticum será requisito imprescindible ter superado o 70% dos créditos de formación básica e obrigatoria correspondente aos tres primeiros cursos.			

Competencias de titulación	
Código	
A1	Coñecer os obxectivos, contidos curriculares e criterios de avaliación da Educación Infantil
A2	Capacitar os docentes para que aprendan a promover e facilitar as aprendizaxes na primeira infancia, desde unha perspectiva globalizadora e integradora das diferentes dimensións cognitiva, emocional, psicomotora e volitiva
A3	Diseñar e regular espazos de aprendizaxe en contextos de diversidade que atendan ás singulares necesidades educativas dos estudantes, á igualdade de xénero, á equidade e ao respecto aos dereitos humanos
A4	Proporcionar ás alumnas e aos alumnos recursos para fomentar a convivencia na aula e fóra dela e abordar a resolución pacífica de conflitos. Saber observar sistematicamente contextos de aprendizaxe e convivencia e saber reflexionar sobre eles
A5	Promover estratexias adecuadas para que na súa futura práctica docente as alumnas e alumnos poidan reflexionar en grupo sobre a aceptación de normas e o respecto aos demais. Promover a autonomía e a singularidade de cada estudante como factores de educación das emocións, os sentimentos e os valores na primeira infancia
A6	Coñecer a evolución da linguaxe na primeira infancia, saber identificar posibles disfuncións e velar pola súa correcta evolución. Abordar con eficacia situacións de aprendizaxe de linguas en contextos multiculturais e multilingües. Expresarse oralmente e por escrito e dominar o uso de diferentes técnicas de expresión
A7	Coñecer as implicacións educativas das tecnoloxías da información e a comunicación e, en particular, da televisión na primeira infancia
A9	Coñecer a organización das escolas de educación infantil e a diversidade de accións que comprende o seu funcionamento. Asumir que o exercicio da función docente debe perfeccionarse e adaptarse aos cambios científicos, pedagóxicos e sociais ao longo da vida
A10	Actuar como orientador de pais e nais en relación coa educación familiar no período 0-6 e dominar habilidades sociais no trato e relación coa familia de cada estudante e co conxunto das familias
A11	Reflexionar sobre as prácticas de aula para innovar e mellorar o labor docente Adquirir hábitos e destrezas para a aprendizaxe autónoma e cooperativa e promovelas nos estudantes
A12	Comprender a función, as posibilidades e os límites da educación na sociedade actual e as competencias fundamentais que afectan aos colexios de educación infantil e aos seus profesionais. Coñecer modelos de mellora da calidade con aplicación aos centros educativos
B1	Capacidade de análise e síntese
B2	Capacidade de organización e planificación
B3	Comunicación oral e escrita
B7	Resolución de problemas
B8	Toma de decisións
B9	Traballo en equipo
B11	Habilidades nas relacións interpersoais
B13	Razoamento crítico
B14	Compromiso ético

B16 Adaptación a novas situacións

B17 Creatividade

B18 Liderado

B20 Iniciativa e espírito emprendedor

B21 Motivación pola calidade

Competencias de materia

Resultados previstos na materia	Resultados de Formación e Aprendizaxe	
1. Adquirir un coñecemento práctico da aula e da xestión da mesma.	A3 A9	B2 B7
2. Coñecer e aplicar os procesos de interacción e comunicación na aula e dominar as destrezas e habilidades sociais necesarias para fomentar un clima de aula que facilite a aprendizaxe e a convivencia.	A4	B3 B11
3. Controlar e facer o seguimento do proceso educativo e en particular o de ensino-aprendizaxe mediante o dominio das técnicas e estratexias necesarias.	A1 A2 A12	B1 B2 B13 B21
4. Relacionar teoría e práctica coa realidade da aula e do centro.	A2 A5 A9 A11	B7 B8 B16 B17
5. Participar na actividade docente e aprender a saber facer, actuando e reflexionando desde a práctica.	A5 A11	B1 B2 B7 B13 B14 B16 B17 B21
6. Participar nas propostas de mellora nos distintos ámbitos de actuación que se poidan establecer nun centro.	A11 A12	B1 B2 B7 B8 B9 B13 B14 B17 B20 B21
7. Regular os procesos de interacción e comunicación en grupos de estudantes de 0-3 e de 3-6 anos.	A2 A4 A6 A10	B3 B11 B18
8. Coñecer formas de colaboración cos distintos sectores da comunidade educativa e do contorno social.	A7 A10 A11 A12	B7 B8 B9 B11 B17 B18 B21

Contidos

Tema

1. Observación e análise: o contexto, o centro, o aula.
2. A lexislación educativa.
3. Identificación de retos e deseño de respostas educativas.
4. Coñecemento do alumno.
5. Análise da acción docente: estratexias docentes, motivación
6. A redacción e avaliación dos documentos obrigatorios de centro.
7. Deseño e desenvolvemento de unidades didácticas e adaptacións curriculares.
8. As didácticas específicas.
9. Os recursos didácticos e a innovación da práctica docente.
10. O perfil docente.

Planificación

	Horas na aula	Horas fóra da aula	Horas totais
Actividades introdutorias	4	6	10
Prácticum	400	700	1100
Titoría en grupo	10	20	30
Informes/memorias de prácticas	0	60	60

*Os datos que aparecen na táboa de planificación son de carácter orientador, considerando a heteroxeneidade do alumnado.

Metodoloxía docente

	Descrición
Actividades introdutorias	Actividades encamiñadas a tomar contacto e reunir información sobre o alumnado, así como a presentar a materia.
Prácticum	O estudante desenvolve as actividades nun contexto relacionado co exercicio dunha profesión
Titoría en grupo	Entrevistas que o alumno mantén co profesorado da materia para asesoramento/desenvolvemento de actividades da materia e do proceso de aprendizaxe

Atención personalizada

Metodoloxías	Descrición
Titoría en grupo	Cada estudante disporá dun tutor académico que desenvolverá as seguintes funcións: (a) Manter unha reunión orientadora inicial con todos os seus estudantes de prácticas antes do comezo das mesmas. Nela achegaáse información sobre a realización das as prácticas, as diferentes áreas de competencias que deben adquirir, os documentos que deben elaborar, así como sobre os procedementos e criterios de avaliación. (b) Tutelar o traballo dos estudantes durante todo o período de prácticas e organizar con eles reunións periódicas, cuxa convocatoria se anunciará previamente ao comezo da titorización e se exporá publicamente seguindo as orientacións da Comisión de Prácticum. (c) Manter contactos regulares cos centros educativos. No caso de que xurdise algunha incidencia importante, deberán comunicarlle ao coordinador/a de Prácticum correspondente para resolvela canto antes. (d) Avaliar a actuación dos estudantes, seguindo a guía docente, durante o seu período de prácticas nos apartados que lle corresponda, comunicarlle a cualificación ao coordinador de prácticas nos prazos establecidos e cumprimentar o protocolo correspondente.
Probas	Descrición
Informes/memorias de prácticas	Cada estudante disporá dun tutor académico que desenvolverá as seguintes funcións: (a) Manter unha reunión orientadora inicial con todos os seus estudantes de prácticas antes do comezo das mesmas. Nela achegaáse información sobre a realización das as prácticas, as diferentes áreas de competencias que deben adquirir, os documentos que deben elaborar, así como sobre os procedementos e criterios de avaliación. (b) Tutelar o traballo dos estudantes durante todo o período de prácticas e organizar con eles reunións periódicas, cuxa convocatoria se anunciará previamente ao comezo da titorización e se exporá publicamente seguindo as orientacións da Comisión de Prácticum. (c) Manter contactos regulares cos centros educativos. No caso de que xurdise algunha incidencia importante, deberán comunicarlle ao coordinador/a de Prácticum correspondente para resolvela canto antes. (d) Avaliar a actuación dos estudantes, seguindo a guía docente, durante o seu período de prácticas nos apartados que lle corresponda, comunicarlle a cualificación ao coordinador de prácticas nos prazos establecidos e cumprimentar o protocolo correspondente.

Avaliación

	Descrición	Cualificación
Prácticum	O estudante desenvolve as actividades nun contexto relacionado co exercicio dunha profesión. Dita actividade será avaliada polo tutor/a da aula dacordo o protocolo correspondente. Para facilitar o proceso de avaliación, antes do inicio das prácticas, o coordinador/a do Prácticum remitiralle ao centro escolar a folla de avaliación na que se reflictan as diferentes competencias obxecto de mesma.	50
Informes/memorias de prácticas	1. A Memoria das prácticas desenvolverase consonte o establecido no art. 14 do Real decreto 1707/2011, de 18 de Novembro. 2. A través da guía docente, así como por outro tipo de orientacións, a Comisión de Prácticas establecerá anualmente as recomendacións precisas para unha correcta elaboración da Memoria.	50

Outros comentarios sobre a Avaliación

A titora ou titor académico da universidade avaliará as prácticas desenvolvidas polos estudantes de conformidade cos seguintes criterios e fontes de información:

Informe da titora ou titor do centro escolar	Datos achegados pola titora ou titor académico	
50%	50%	
Informe da titora ou titor do centro, segundo o protocolo correspondente	Asistencia e avaliación das reunións e outras actividades programadas	Memoria de Prácticas

2. Para superar a materia do Prácticum o estudante deberá acadar o aprobado en cada un dos criterios de avaliación establecidos nos informes, tanto do titor/a do centro escolar como do titor/a académico.

3. A titora ou titor do centro escolar, como indica o art. 13 do Real Decreto 1707/2011, de 18 de Novembro, polo que se regulan as prácticas académicas externas dos estudantes universitarios, realizará e remitirá ao titor/a académico da Universidade a avaliación final.

4. Para facilitar o proceso de avaliación, antes do inicio das prácticas, o coordinador/a do Prácticum remitiralle ao centro escolar a folla de avaliación na que se reflictan as diferentes competencias obxecto de mesma.

Bibliografía. Fontes de información

Recomendacións

DATOS IDENTIFICATIVOS				
Traballo de Fin de Grao				
Materia	Traballo de Fin de Grao			
Código	005G110V01991			
Titulación	Grao en Educación Infantil			
Descritores	Creditos ECTS	Sinale	Curso	Cuadrimestre
	6	OB	4	2c
Lingua de impartición				
Departamento	Didácticas especiais			
Coordinador/a	Díaz Pereira, María del Pino			
Profesorado	Díaz Pereira, María del Pino			
Correo-e	pinod@uvigo.es			
Web				
Descrición xeral	O Traballo Fin de Grado (en adiante TFG) estará orientado a que o alumnado amose a capacidade de integración dos diversos contidos formativos e competencias asociadas ao título de Graduado en Educación Infantil. Para poder matricularse no TFG será requisito imprescindible ter matriculadas todas as materias requiridas para finalizar o plan de estudos.			

Competencias de titulación

Código	
B1	Capacidade de análise e síntese
B2	Capacidade de organización e planificación
B3	Comunicación oral e escrita
B5	Coñecemento de informática
B6	Capacidade de xestión da información
B7	Resolución de problemas
B8	Toma de decisións
B13	Razoamento crítico
B14	Compromiso ético
B16	Adaptación a novas situacións
B17	Creatividade
B20	Iniciativa e espírito emprendedor
B21	Motivación pola calidade

Competencias de materia

Resultados previstos na materia	Resultados de Formación e Aprendizaxe
1. Coñecementos sobre os modos de elaboración e presentación dun traballo técnico-científico.	B1 B2 B3 B5 B6 B8 B13 B17 B21
2. Afrontar a resolución de problemas reais derivados do ámbito educativo, analizando e valorando diferentes modos de inserción do Traballo Fin de Grao no ámbito profesional. Capacidade para contextualizar o traballo realizado en relación aos problemas reais do contexto educativo.	B1 B7 B8 B13 B14 B16 B17 B20 B21
3. Coñecemento dos modos de escritura relacionados coa realización e presentación de proxectos técnicos-profesionais	B1 B3 B5 B6 B17 B21

4. Capacidade para adecuar os recursos e procesos ás necesidades dos proxectos.	B1 B2 B7 B8 B14 B16 B17 B21
5. Capacidade para a procura, análise e incorporación da información necesaria para a elaboración dun proxecto técnico-profesional.	B1 B2 B5 B6 B21
6. Capacidade para establecer análises autocríticas dos proxectos técnico-profesionais. Capacidade para participar da análise e valoración doutros traballos.	B1 B13 B14 B21
7. Habilidade para achegar solucións persoais á actividade técnico-profesional.	B1 B7 B8 B13 B14 B17 B21
8. Habilidade para manter e renovar o interese e as motivacións do proxecto.	B14 B20 B21

Contidos

Tema

O Proxecto Fin de Grao poderá derivar das actividades desenvolvidas no Prácticum. En todo caso, o alumnado deberá demostrar a súa capacidade para a elaboración dun informe ou proxecto de intervención, e a súa exposición e defensa en público.

O contido do traballo poderá adoptar diferentes perspectivas: informe dunha investigación educativa, deseño dun proxecto de intervención educativa ou sistematización dunha experiencia de intervención profesional como mestre en educación primaria.

Os traballos de Fin de Grao poderase realizar ao redor de aspectos, ámbitos e colectivos obxecto de intervención no ámbito educativo, así como, calquera outra liña temática que se puidese acordar no seu momento.

Planificación

	Horas na aula	Horas fóra da aula	Horas totais
Actividades introdutorias	2	2	4
Traballos tutelados	10	115	125
Presentacións/exposicións	2	20	22

*Os datos que aparecen na táboa de planificación son de carácter orientador, considerando a heteroxeneidade do alumnado.

Metodoloxía docente

	Descrición
Actividades introdutorias	Actividades encamiñadas a tomar contacto e reunir información sobre o alumnado, así como a presentar a materia.
Traballos tutelados	O estudante, de maneira individual ou en grupo, elabora un documento sobre a temática da materia.
Presentacións/exposicións	O alumno/a exporá, no tempo máximo indicado, un resumo do TFG e dos principais resultados e conclusións acadados. Posteriormente, os membros do Tribunal avaliador poderán realizar as observacións e consideracións oportunas.

Atención personalizada

Metodoloxías	Descrición
Traballos tutelados	O alumnado disporá dun tutor para a realización do TFG. A titorización consistirá en supervisar e orientar ó/á estudante na temática, metodoloxía, elaboración, presentación e calquera outro aspecto académico relativo ao traballo de fin de grao, así como facilitar a súa xestión, dinamizar e facilitar todo o proceso ata a presentación e defensa do Traballo de Fin de Grao.
Presentacións/exposicións	O alumnado disporá dun tutor para a realización do TFG. A titorización consistirá en supervisar e orientar ó/á estudante na temática, metodoloxía, elaboración, presentación e calquera outro aspecto académico relativo ao traballo de fin de grao, así como facilitar a súa xestión, dinamizar e facilitar todo o proceso ata a presentación e defensa do Traballo de Fin de Grao.

Avaliación

	Descrición	Cualificación
Traballos tutelados	A efectos de avaliación, o/a titor/a académico/a emitirá un informe no que valorará (de 0 a 3 puntos) o labor realizada pola/o alumna/o durante o período de elaboración do TFG.	30
Presentacións/exposicións	O alumno/a exporá ante un tribunal avaliador un resumo do TFG e dos principais resultados e conclusións acadados. Posteriormente, os membros do Tribunal avaliador poderán realizar as observacións e consideracións oportunas. Celebrado o acto de presentación pública do TFG, o Tribunal avaliador deliberará sobre a cualificación tomando en consideración o informe emitido polo titor académico, a calidade do contido do TFG, así como a propia exposición, en particular, a claridade expositiva e a capacidade de debate e defensa argumental do/a alumno/a. O Tribunal emitirá una puntuación de 0 a 7 puntos.	70

Outros comentarios sobre a Avaliación

A cualificación será a suma ponderada da cualificación do Tribunal (de 0

a 7 puntos) mais a valoración do titor (de 0 a 3 puntos).

A valoración do Tribunal será a media aritmética das notas atribuídas por cada un dos seus membros.

Bibliografía. Fontes de información

Recomendacións

Outros comentarios

A atención ao alumnado realizarase a través de diversas vías: a través da plataforma Tema, por correo electrónico, telefonicamente, e as horas de titoría que ten o profesorado no seu gabinete.